

= नन्दीवृत्त *Cedrela Toona Roxb.* AK. 2, 4, 4, 16 (wie ÇKDr. hier liest). TRIK. 3, 3, 338. = मेघशृङ्गी RATNAM. 71. *Thespesia populneoides* 79. = स्थाली BHĀVAPR. im ÇKDr. — Suçr. 1, 141, 10.

नन्दीश (नन्दि oder नन्दिन् + ईश) m. 1) N. pr. eines Wesens im Gefolge des Çiva, = नन्दिन् H. 210. dieser oder eine Form des Çiva ist gemeint RĀGA-TAR. 1, 130. Auch nach WILSON ist das Wort ein N. Çiva's. — 2) ein best. Tact = नन्दीश्वर SAMGĪTAD. im ÇKDr.

नन्दीश्वर (नन्दि oder नन्दिन् + ईश्वर) m. 1) Bein. Çiva's (Herr der Freude) ÇABDAR. im ÇKDr. MBH. 12, 10481. 13, 1189. 7103. — 2) N. pr. eines Wesens im Gefolge des Çiva, Nandin als Führer des Gefolges von Çiva, Verz. d. Oxf. H. 61, a, No. 105. BHĀG. P. 4, 2, 20. im Gefolge Kuvera's MBH. 2, 414. नन्दीश्वरात्पति Verz. d. Oxf. H. 44, b, Kap. 42. पुगण = नन्दिपुगण ebend. No. 137. — 3) N. pr. einer heiligen Localität der Ġaina ÇATR. 1, 344. — 4) ein best. Tact, = नन्दीश SAMGĪTAD. im ÇKDr.

नन्दीसरस् (नन्दी wohl = नन्दि + स०) n. N. pr. von Indra's *Teich* H. 178. HĀR. 37.

नन्द्य (von नन्दि), नन्द्यति sich freuen GAṆARATN. beim gaṇa काण्डादि zu P. 3, 1, 27.

नन्द्यावर्त (wohl नन्दि Freude + आवर्त) 1) m. ein best. Diagramm, welches in COLEBR. Misc. Ess. II, 211 und bei BURN. Lot. de la b. l. 626 abgebildet ist. स्वस्तिकान्वर्धमानाश्च नन्द्यावर्तीश्च काञ्चनान् MBH. 7, 2930. VARĀH. BRH. S. 78, 23 = 93, 3. LALIT. 110. 258. 266. H. 48. Vgl. नन्दिकावर्त. — 2) m. n. ein Palast von best. Bauart AK. 2, 2, 10. H. 1013. MED. t. 201. दन्तिपानुगतानिन्द्रत्रयं यत्पश्चिमामुखम् । पूजनीयोत्तर-च्छ्रायं (?) नन्द्यावर्तं वदन्ति तत् ॥ SĀṆGA bei BHAR. zu AK. ÇKDr. नन्द्यावर्तमलिनैः शालाकुड्यात्प्रदन्तिपान्तगतेः । द्वारं पश्चिममस्मिन्विहाय शेषाणि कार्याणि ॥ VARĀH. BRH. S. 52, 32. — 3) m. ein best. grosser Fisch H. 1348, Sch. RĀGAV. im ÇKDr. — 4) m. Baum H. 1114. — 5) m. ein best. Strauch, *Tabernaemontana coronaria* R. Br. (तगर्) VIÇVA im ÇKDr. = भगवद्द्रुम (wohl der heilige Feigenbaum) MED. — Im MAHĀVĀMSA bezeichnet das Wort eine Art Muschel (wegen ihrer Windungen आवर्त); s. Ind. St. 3, 165.

नन्नम (von नम्) s. कु०.

नपराजित् (1. न + प०) adj. wohl nicht unterliegend, unter den Beiwörtern von Çiva MBH. 7, 2877.

नैपात् und नैसर् (UNĀDIS. 2, 96) 1) m. nach vedischem Gebrauch werden die starken Casus aus dem ersten, die schwachen aus dem zweiten Stamme gebildet. Abkömmling überh., Sohn, im Bes. Enkel, nepos. NĪR. 8, 5. In der späteren Sprache, wo alle Casus aus नसर् (नसार्म् TS. 1, 3, 11, 1. नसार्म् AIR. Ba.; vgl. P. 6, 4, 11. VOP. 3, 65) gebildet werden, nur in der Bed. Enkel (H. 344. H. c. 114); in der älteren Sprache vorzugsweise in der allgemeineren Bedeutung gebraucht; so z. B. in den Verbindungen अयो नपात्, ऊर्जो न०, गोषणो न०, दिवो न०, प्रवतो न०, मिहो न०, विमुचो न०, शवसो न०, worüber unter अय्, ऊर्ज् u. s. w. zu vergleichen ist. मनोर्नपातो अयसो दधन्विरे RV. 3, 60, 3. आयो नस्रे घृतमन्नं वर्हन्ती: 2, 35, 14. महे पित्रे ददाय स्वं नपातम् 6, 20, 11. 80, 15. पितुर्नपा-तमा दधीत वेधा: 10, 10, 1. 7, 18, 22. 8, 17, 13. 34, 12. 91, 7. 10, 33, 7. ऋषो-

णाम् VS. 21, 64. KĀTH. 22, 2. पुत्रनसारः AIR. Br. 3, 48. पुत्रान्पौत्रान्नसृन् 7, 10. BHĀG. P. 3, 7, 24. पुत्रेषु नसृषु M. 4, 173. MBH. 1, 3334. 4, 103. 13, 2466. 14, 2141. INDR. 3, 43. HARIV. 9998. R. 1, 42, 1. PRAB. 16, 12. Eine andere Bedeutung scheint das Wort zu haben in der Stelle: अहं पितृ-न्सुविदत्रा अविदित् नपातं च विक्रमणां च विज्ञोः RV. 10, 15, 3; nach MA-NDAR. zu VS. 19, 56 so v. a. Götterpfad. Nach UGĒVAL. zu UNĀDIS. 2, 96 ist नसर् als f. auch Enkelin. — 2) नसर् m. unter den Viçve Devāh aufgeführt MBH. 13, 4362. — 3) f. नस्री Tochter; Enkelin; Gebrauch wie beim masc. RV. 8, 2, 42. दुहितुर्नस्यम् die Tochter der Tochter 3, 31, 1 (NĪR. 3, 4). अयुक्त सप्त प्रुन्ध्युवः स्रो रथस्य नस्यः 1, 50, 9. अश्रति न-स्रीरदिते: 9, 69, 3. नस्रीभिर्विवस्वतः (die Finger) 14, 5. नस्योर्दितः (die Hände) 9, 1. घृतं ते देवीर्नस्यः आ वरुतु AV. 7, 82, 6. चाडस्य नस्यः 2, 14, 1. पुत्रं स्वसारं नस्यम् 4, 28, 4. Den nom. नसिस् vom Stamm नसि haben wir in der Stelle: मरुतामृषा नसिः AV. 9, 1, 3. In der späteren Sprache नस्री Enkelin AK. 2, 6, 1, 29. — Die Etymologie des Wortes ist höchst unsicher; nach P. 6, 3, 75 = 1. न + पात् (partic. praes. von पा nach dem Schol.); vgl. auch WEBER in Ind. St. 1, 326 und BENFEY in Z. f. vergl. Spr. 9, 111. fg. Vgl. तन्नापात्, प्रणापात्.

नपात्क adj. von नपात् Enkel; Bez. eines best. Opferfeuers (तृतीयो ऽग्निः) KĀTH. 22, 2.

नपुंस् s. नपुमंस्.

नपुंस (1. न + पुमंस्, पुंस्) Eunuch: स्त्रीपुंसाय नपुंसाय (शिवाय) नमः MBH. 13, 901.

नपुंसक (wie eben) 1) adj. subst. (m. n.) weder Mann noch Weib, hermaphroditisch, Hermaphrodit; entmannt, Eunuch P. 6, 3, 75. AK. 2, 6, 1, 39. H. 562. नपुंसको गोः ÇAT. Br. 5, 5, 4, 35. KĀTJ. ÇR. 15, 10, 20. नैव स्त्री न पुमानपि न चैवायं नपुंसकः ÇVETĀÇV. UP. 3, 10. MBH. 4, 1190. Suçr. 2, 266, 10. VARĀH. BRH. S. 17, 23. 83, 6. PĀNĪKAT. I, 364. n. MBH. 5, 5634. 12, 3181. 5451. Suçr. 1, 321, 1. 322, 8. 325, 11. VARĀH. BRH. S. 75, 1. 77, 28. 83, 9. — 16, 19. 19, 12. Suçr. 1, 109, 4. — 2) gramm. adj. sächlichen Geschlechts, n. ein Wort sächlichen Geschlechts; das sächliche Geschlecht ÇAT. Br. 10, 5, 1, 2. 3. RV. PRĀT. 13, 7. VS. PRĀT. 2, 32. 3, 137. AV. PRĀT. 2, 50. P. 1, 1, 43. 2, 4, 17. 7, 1, 19. AK. 3, 4, 27, 215. VARĀH. BRH. S. 80, 10. VOP. 3, 5. तत्पुरुषो नपुंसकः स्यात् P. 2, 4, 19, Sch. ०लिङ्ग adj. Verz. d. B. H. No. 737.

नपुमंस्, नपुंस् (wie eben) m. Eunuch: नपुंसा (getrennt bei BURNOUR) वीरमानिना BHĀG. P. 9, 14, 28.

नसर्, नस्री und नस्री s. u. नपात्.

नसृका (von नसर्) f. ein best. Vogel Suçr. 1, 200, 20.

1. नम्, नैभते bersten, reißen NAIGH. 2, 19 (वधकर्मन्). NĪR. 10, 5. DHĀTUP. 18, 13 (हिंसायाम्). नभंतामन्युकेषां ज्याका अधि धन्वम् RV. 10, 133, 1. नभंतामन्युके समे 8, 39, 1. — beschädigen, verletzen: सुग्रीवः प्रवसं नेभे BHĀT. 14, 33. Nach DHĀTUP. 26, 130 und 31, 48 auch नैभ्यति und न-भ्राति beschädigen, verletzen. — caus. bersten machen, aufreißen: न-भकिन वलमनभयस्तं यदनभयाश्न् अश्रयन्नेवेनं तत् AIR. Br. 6, 24.

— उद् caus. aufreißen, öffnen: उन्नम्भय पृथिवीं भिन्धीदं दिव्यं नभः TS. 2, 4, 8, 2. 3, 5, 5, 2; vgl. u. प्र.

— प्र bersten, sich spalten: प्र नभस्व पृथिवि भिन्धीदं दिव्यं नभः AV.